

верситету. Справа ця незвичайної для нас ваги. Без університету немислиме життя культурної нації; без власного огнища науки ніякий народ не зможе розвивати як слід і зміцнити свою національну культуру. Це дуже добре розуміють ідеологи історичної Польщі, представники бувшої польської державності і сучасного польського насильства на українській землі. Іхнє завдання в сучасний момент—до заснування українського університету за всяку ціну не допустити.

Одно тільки біда—для сповнення тієї „культурної історичної місії“ Польщі на сході відхопольські руки короткі. Треба шукати собі союзників. І тут, як на щастя, годованці Потоцького в кожнім номері своєї „Прикарпатської Русі“ складають торжественні заяві, що „русський народъ“ в Галичині, в їх особі очевидно, ніякого українського університету не потрібне, що український університет це пуста забаганка горстки „зрадників“, представників не Іхнього „руського народу“, а якоєсь там мізерної „українофільської“ течії. Розуміється, панове відхополяки не були б вірними синами свого „висококультурного“ народу, коли б „при сей вірній оказії“ культурному життю своїх сусідів хоч трохи не напакостили.

І не вважаючи на науку історії, забуваючи кінець намісника, що грозив Україні „новим Берестечком“, відхополяки вертаються до своїх традицій підпірання всіма силами нашого московофільства, одночасно „відмовляючи права“ всім українським партіям промовляти від імені свого українського народу.

Дивуватися тут нема чому. Во не забуваймо, що супроти неподіленого на національно ворожі групи, а національно (не політично) суцільного українського народу не встоюли б і сильніші від відхополяків противники. То ж не диво, що за цю соломинку хапаються потопаючі виродки могутньої колись польської Річи Посполитої. Не будь тієї отрути нашого національного організму в формі нашого рабства і рабської покірливості супроти переможців, котрими унаслідували по нашій нещасливій минувшині, Іхньому розбищенню на Україні прийшов би швидкий кінець.

Найнovішою польською спробою повернути на шлях політики Потоцького з'являється знаменна стаття краківського професора Маріяна Здаховського, поміщенна у львівській „Gazetі Narodowій“ (орган поміщиків галицької України, відповідає нашому „Dzennik'у Kijowsk'ому“) з приводу майбутньої польсько-української „угоди“. Автор П., яко ініціатор і провідник краківського так званого „славянського клубу“, крутиться в польських політичних кругах і може служити добрим показчиком Іхнього настрою. Тому стаття його й варта уваги, хоч нічого нового вона для нас властиво не говорить.

Досі думали— пише пан Здаховський—що українська Русь повинна бути нашою спільнотою в боротьбі з Росією і що супроти того намісник Бобжинський має доконати велике діло, а саме перевести польсько-українську угоду. Але краківський професор думає зовсім інакше. На його думку „в самій суті цієї угоди лежить непорозуміння. Во непорозумінням і злудою—каже він—є сама віра в окремішність українського народу. Народу українського немає, є тільки український рух, що робить тільки враження руху національного. Головна суть цього руху це негація, перш за все негація польщані, а негація, як відомо, не є силовою творчою і не може сотворити нації. Українці тільки тоді є народом, коли мають перед собою поляків, супроти росіян вони забувають про свою національність. Так дивляться— пише Здаховський—на українців і росіян“.

„Коли б Галичина перейшла до Росії—пророкує автор—то українські крикуні не тільки не злучилися б з поляками, але в короткім часі стали б залими русіфікаторами польщані, гіршими від Дудакевича“.

Огже, робить висновок з цього всього професор, що польські політики, котрі підтримують (?) український рух, працюють на користь партії, що спирається на гайдамацьких традиціях і поборюють партію, що вverteae до традицій Галицької Русі (!). Він натомісць радить „не зміцнити українців, бо вони в значенні

суспільному е революціонери і в політиці служать знаряддям до розбивання польщані, а дійти до порозуміння з тими, що не признаються до спільноти з гайдамаками і не є сепаратистами (!) супроти Австрії², тоб то з московофілами.

Розуміється, ми не збираємося полемізувати з поглядами людина хворої на так званий „польноцентризм“—таку особливу форму мономанії, котра проявляється в тому, що в уяві хворого весь світ крутиться кругом Польщі і має тільки одну мету: або й ішкодити, або ж помагати. Коли ж хворий є до того „поміщиком з Русі“, то українці в цій світовій системі увіджуються йому в формі „покозацьки“ одягненого лакея, якого можна „напустити на москаля“, або ж віднести до якої іншої „чорної“ роботи. І коли ми звертаємо увагу на його голос, то тому, що цей панок, як ми вище зазначили, є підголоском польських „сфер“ і що з тими сферами, коли вірити газетним слухам, клеїться в Галичині якась нова „угода“.

По скільки ця „угода“ була місцевою галицькою справою, по стільки і ми інтересувались нею так, як взагалі інтересуємося і слідкуємо за життям наших закордонних братів. Але коли в справі цієї „угоди“ починають промовляти представники „цілої Польщі“, і коли вони починають оцінювати її з становища „цілої Польщі“, беручи до того під увагу український народ в цілості і його відносини до сусідів, особливо ж до росіян,—то ми мусимо уважніше поставитись до цієї справи, бо вона своїми наслідками може болюче відбитися на нашім життю по обох боках кордону.

Історія, кажуть, ще ніколи нікого нічому не навчила. Все ж таки не зарадить при нагоді деякі факти з минувшиною іноді собі пригадати. А коли вже мова мовиться про угоди з Польщею, то ми маємо в цій минувшині класичний Празак—умову гадяцьку. Як відомо дістали ми тоді не один, а два університети, дістали не „реформу виборчу“, а ціле „Велике князівство руське“ і все це звали нінашо, бо признали одночасно верховну владу польської державності на Україні, бо мусіли во імя цієї державності братів своїх, які „москаляволі“, воювати. Угода, що мала вивести український народ на широкий шлях волі і поступу, скінчилася страшною братобійкою війною, скінчилася національною руною. І коли виявилося, що Виговський не в силі побити сторонників Москви, Польща поспішила два роки пізніше зробити з його противниками нову угоду під Чудновим, але вже, розуміється, без найважніших пунктів умови гадяцької, котрі ці тодішні московофили признали „для війська запорожського“ зовсім непотрібними. Потім Виговського розстріляно, ставленника московофільської старшини Юрія Хмельницького заслано в мальборську кріпость і таким способом зроблено „порядок з русинами“ при помочі самих же „русинів“.

Але від сумної минувшини вернімося до сучасності. Очевидчаки для сучасної Польщі—для всіх Здаховських і панів з „Dzennika Kijowskого“ і т. д. український народ яко нація не існує. Існують тільки „на Русі“ різні течії, в яких Поляки, коли вже приде крайній час, можуть порозуміватися в залежності від того, котра з них найменше від поляків жадає. А що найменше від поляків жадають все найбільші наші роби і підніжки в роді галицьких московофілів, отже—най живе польсько-московофільська угода верещать всякі пани Здаховські!

І на здоров'я!—повинні ми Ім на це від широго серця сказати. Во історія з ерою Потоцького показала виразно, що польсько-російський аліанс для нас зовсім не такий страшний: московофілів він не скрізь, національну свідомість наших народів має розбуркав, а панам відхополяцям показав, що Іхнє нахабство мусить вже тепер мати певні граници, від яких до „Берестечка“ дистанція єще огромного разміру“.

Нема також чого боятися, щоб цей антиукраїнський похід прийняв дуже широкі розміри. На те є в Росії Меншиков і Вергунн, щоб показати відхопольським ірхильникам „славянського“ кнутіна, де кінчиться спільнота „славянських“ інтересів. І коли ці „спільноти“, а Сербії оце недавно повернувшись, вирушили в похід на Україну, то будьмо певні, що поки-б вони до Львова або до

Слідами Потоцького.

Бувший намісник Галичини вела, вився, як відомо, тим, що викохав і вигодував „галицьких росіян“, всіх отих Дудакевичів, Маркових, Курковичів, котрі від часу своєї появи і по нинішній день з'являються підручним знаряддям відхополяків в боротьбі з українським народом.

Взяли б хоча сучасний момент і

справу заснування українського уні-

Київа доїхали, то вже в Холмі, на самій українській граници, собі взаємно кости-б потрошили.

Одже боятися польсько-російсько-
го аліансу нема чого. Натомісъ треба
боятися нашої угоди з Польщею
— признання з нашого боку, як і під
Гадячем, польської державності на
Україні. Бо, чи ми, яко нація, в очах
всехпольських авантюристів існуємо,
чи ні, то нам від того ні холодно, ві
тепло. Поляки не є в нашему націо-
нальному життю рішаючим чинни-
ком: все їхнє панування на Україні
спирається на силі зовсім неполь-
ських держав. І наші брати галичане
знають найкраще, що й одного дня
не продержалася-б так авана Польща
в Галичині, коли-б за нею не стояв
там австрійський жандарм.

Проте існує фікція польської
державності на Україні (про Поль-
щу в її етнографичних границиах не
говоримо, бо всехпольської авички
пхати пальці в чужі двері не маємо).
Існує фікція, що Україна—хоча б
тільки галицька—це частина „Поль-
щи“ і що ця „Польща“ має з „свої-
ми Русинами“увійти в якісь пере-
говори. Ця фікція, скажім собі широко,
спирається в великій мірі на наших
невільницьких історичних пережитках,
тому нею так сміливо орудують вся-
кі Здвеховські, тому її піддержуван-
ня всякими угодами з „Польщею“ є
для нашого національного розвитку
надзвичайно небезпечне і шкодливе.

Ця фікція „Польщи“ на Україні
підживляє ваше виміраюче галицьке
московофільство з його бажанням вир-
ватись з „польської неволі“. З друго-
го боку ця фікція затроє розум кож-
ного, за малими винятками, сучасно-
го поляка і пошире між ними оту
хоробливу манію величія, яку бачи-
мо на прикладі хоча-б пана Здвехов-
ського. В результаті з такими боже-
вільними людьми не то „угода“ але
всяке спільне життя стає неможли-
вим, і вся галицька Україна пере-
повнюється поволі гнилою атмосфе-
рою гризни за якісь пусті фрази,
голосуванням про „гайдамаків“ і
„шляхетську Річ Посполіту“, боротьбою
історичних давно похованіх кумірів,
з-за котрих ледве часом вигляда-
ють живі сили сучасного реального
життя.

І власне в інтересі цього реально-
го життя і реальної політики, в інтересі
конечного мирного життя українців і поляків на українській землі
треба цю фікцію Польщи на Україні
знищити. Треба щоб сучасні Здвехов-
ські нарешті проаріли, що вони вже нам
не „вельможні пани“, а ми їм не
якісь двірські лаподизи, котрих мож-
на „напускати“ на москаля, чи там
на кого завгодно. Треба, щоб вони
зрозуміли, що сусідська згода лежить
не так в нашім, як в їх власнім ін-
тересі. Коли-ж вони зразу забагнути
циого не можуть, то краще важдати.
На угоди ж матимем час.

І ми певні, що наші земляки, кот-
рі стоять на чолі галицької політики, в
інтересі польсько-української згоди
ніяких угод з фікційною Польщею
не будуть робити. Реальне сучасне
життя, факт належності України до
двох держав—Росії та Австроїї скаже
українським діячам цієї останньої,
як найкращі свої відносини до Ав-
стрії, а не до неіснуючої Польщі, упо-
рядкувати. Ми віримо нарешті, що
не повториться сумної пам'яти га-
лицька „нова ера“, цей останній від-
гомін нашої вікової неволі і найкра-
щий доказ політичної несолідарності
і невідвічальнosti хворих на манію
величія а la пан Здвеховський поль-
ських верховодів.

С

В. Правобережець.